

РОЗВИТОК МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА СЕЛІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Дзюбенко В.О.

Науковий керівник: Скорук О.П., к.е.н., доцент

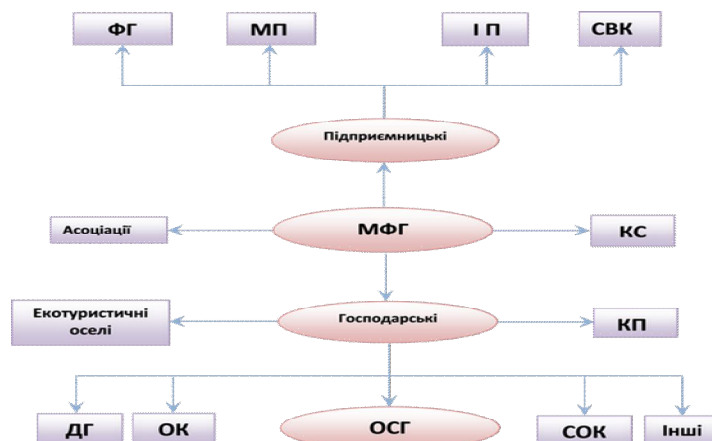
У даній статті розглянуто основні поняття щодо малих форм господарювання на селі, сучасний стан та проблеми їх розвитку. Запропоновані шляхи для забезпечення їх ефективного функціонування

Вступ. До малих форм господарювання у радянський період держава ставилася по-різному: то обмежували їх діяльність, то створювали сприятливі умови для їх розвитку. Практичний досвід ведення господарської діяльності довів їх доцільність і важливість у сферах виробництва агропродовольчої продукції. Малі форми господарювання виявились найбільш живучими витривалими в період кризових явищ в АПК у минулому столітті і забезпечують у теперішніх умовах виробництво значних обсягів продукції.

Постановка проблеми. Дослідженням питань багатокладності в аграрній сфері та малих форм господарювання, зокрема, займалась ціла когорта вчених аграрників. На особливу увагу заслуговують праці П.Т. Саблука, В.Я. Меселя-Веселяка, В.К. Збарського. В той же час актуальність обраної теми не втрачається з часом. В умовах зтяжної фінансово-економічної кризи, в якій знаходиться Україна, АПК – чи не єдина галузь, яка не зменшила обсягів виробництва, відіграла і відіграє роль буфера, який пом'якшує кризову ситуацію.

Основні результати досліджень. Протягом останніх 10—15 років малі підприємства стали привертати до себе все пильнішу увагу у різних країнах світу через те, що малий бізнес довів свою здатність робити суттєвий внесок у вирішення проблем зайнятості населення й забезпечувати значні обсяги сільськогосподарського виробництва у більшості підгалузей. В зв'язку з цим значно посилюється інтерес як до вивчення малого підприємництва та особливостей управління малими формами аграрного господарювання, так і до аналізу тенденцій зміни стану малого агробізнесу.

Малі форми господарювання надзвичайно різноманітні як за формою, за сферою діяльності, так і за обсягами (масштабами) діяльності. Відповідно змінюється і їх внесок у економічний та соціальний розвиток країни. Крім того малі форми господарювання включають широкий спектр господарюючих суб'єктів, що не мають ринкового спрямування, їх метою виступає в основному задоволення особистих потреб домогосподарств.

Умовні позначення: МП- малі підприємства; ІП - індивідуальні підприємці; СВК - сільськогосподарські виробничі кооперативи; КП - комунальні підприємства; ДГ - домогосподарства; ОК - обслуговуючі кооперативи; ОСГ - особисті селянські господарства; СОК - садо-городні кооперативи; КС - кредитні спілки; ФГ - фермерські господарства.

Рис.1. Класифікація малих форм господарювання в АПК

Як зазначають П.Т. Саблук та В.Я. Месель-Веселяк : « По суті в Україні створено три форми господарювання – особисті селянські господарства та фермерські господарства. А також сільськогосподарські підприємства ринкового типу. За розмірами вони відповідають практиці багатьох високорозвинених країн світу, що забезпечують ефективне ведення сільського господарства»[1].

В контексті нашої теми більший інтерес представляють особисті селянські господарства, фермерські господарства і малі підприємства.

Щодо особистих селянських господарств, то майбутнє аграрного сектору української економіки і продовольче багатство країни значною мірою залежатиме від розвитку цієї категорії господарств до яких

залучено практично все сільське і частина міського населення країни. З одного боку ці підприємства розвивають сільський сектор і підтримують його самобутність, а з іншого, їхній економічний добробут і соціальна захищеність значною мірою формуватимуться в секторі, соціальною основою якого є вони самі. Важливо сказати, що від розвитку цього сектору залежить майбутнє українського села.

Специфіка фермерських господарств, як малих форм господарювання на селі, пов'язана з реалізацією приватної власності на землю та інші засоби виробництва, а також організацією виробництва. Фермерських господарств в Україні створено більше 35 тис., у їхньому користуванні знаходиться 835 тис. га сільськогосподарських угідь, у тому числі 765 тис. га ріллі, що складає біля 1,8% від загальної площі сільськогосподарських земель та 2,3% від площ орних земель. Середня площа їх землекористування — близько 24 га сільськогосподарських угідь.

Як зазначає П.Т. Саблук: «Активніше селянські (фермерські) господарства створювалися в перші роки проведення аграрної реформи. В наступні роки цей процес загальмувався, що зумовлено рядом причин. Головна з них полягає у відсутності у бажаючих створити фермерські господарства власних і кредитних коштів на придбання необхідних засобів виробництва і у обмеженості можливостей у держави надати їм у цьому допомогу. Через низьку забезпеченість засобами виробництва, фермерські господарства не змогли ще розкрити своїх потенційних можливостей, зумовлених фактором приватної власності і повною самостійністю у вирішенні всіх питань господарської діяльності»[1].

До досягнень фермерства можна віднести факт щорічного зростання площі сільськогосподарських угідь, що наочно відображено діаграмою 2.

Як бачимо, в 2008 році у використанні ОСГ знаходилось 15,6 млн.га сільськогосподарських угідь, це на 10 млн.га більше, ніж у 1999 році. Як уже зазначалося, збільшилась площа сільськогосподарських угідь у використанні фермерських господарств. У 2008р. цей показник відповідно становив 4 млн.га., що на 2,9 млн.га більше, ніж у 1999 році.

Надзвичайно важливим є аналіз внеску підприємств різних форм господарювання у виробництво валової продукції. Якщо взяти до уваги ФГ, то тут спостерігаються низькі темпи приросту цього показника і тому їх загальний внесок у виробництво валової продукції за 16 років становить лише 6%, (це майже 6 млн. грн.). Особисті селянські господарства, виробляють 53,9% валової продукції, в тому числі 45% рослинництва і 32% тваринництва [2].

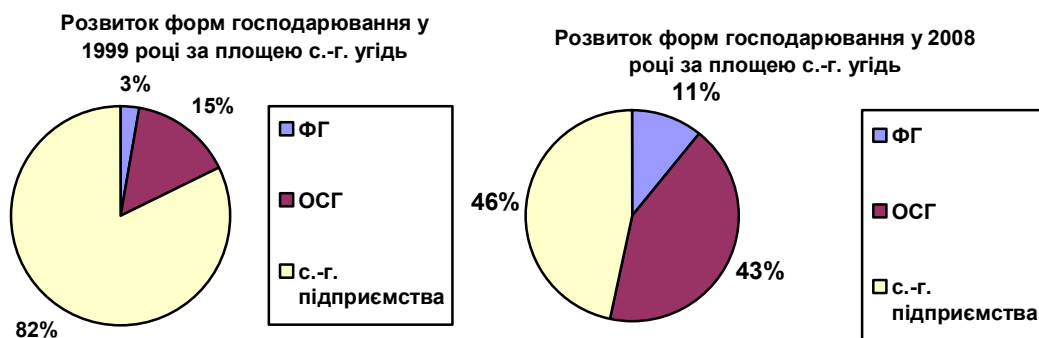

Рис.2. Структура розподілу сільськогосподарських угідь за підприємствами різних форм власності

Світова практика переконливо свідчить, що навіть в країнах з розвинутою ринковою економікою малий бізнес впливає істотним чином на розвиток народного господарства.

По-перше, він забезпечує необхідну мобільність в умовах ринку, створює глибоку спеціалізацію і кооперацію, без яких немислима його висока ефективність. По-друге, він здатний не тільки швидко заповнювати ніші, що утворюються в споживчій сфері, але і порівняно швидко окупатися. По-третє, - створювати атмосферу конкуренції. По-четверте (і це, мабуть, саме головне), він створює те середовище і дух підприємництва, без яких ринкова економіка неможлива. По чисельності працюючих, по обсягу товарів, що виробляються і реалізуються суб'єкти малого підприємництва в окремих країнах грають ведучу роль.

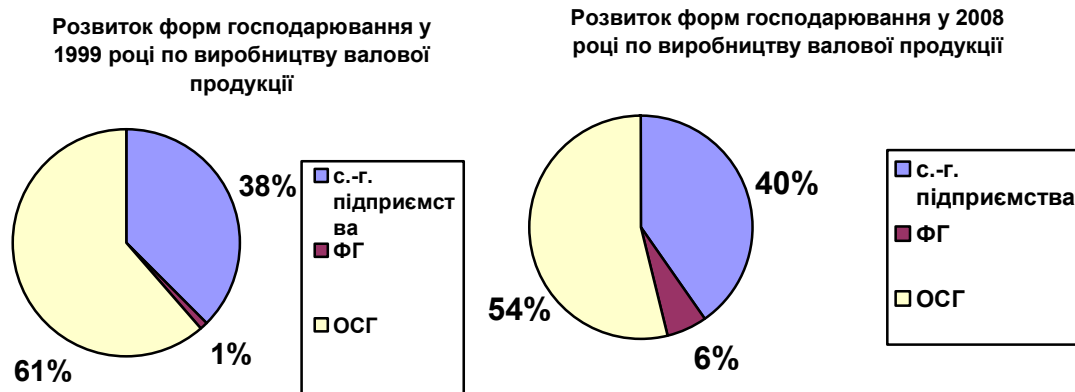

Рис.3. Структура розподілу виробленої валової продукції за підприємствами різних форм господарювання

Як бачимо, за останні роки кількість малих підприємств збільшується, а значить збільшується кількість робочих місць, виготовленої продукції і послуг. Малі підприємства виконують не лише економічну роль, виробляючи значні обсяги продукції і надаючи такі потрібні сільським мешканцям послуги (переробка сільськогосподарської сировини, виробництво будівельних матеріалів, ремонт побутової техніки, забезпечення електро - та теплоенергією, пошиття та ремонт одягу і взуття, організація інших виробництв), а і суттєву соціальну роль сприяючи зайнятості сільських мешканців, забезпечуючи своїх працівників заробітною платою та соціальними гарантіями.

Висновок. Роль малих форм господарювання на селі в динаміці зростає. Господарства населення поглинали і продовжують поглинати значну частину трудових ресурсів села, це форма самозайнятості населення, що допомагає селянам вижити в складних умовах безробіття при низьких заробітних платах і допомагає утримувати свої сім'ї. Їх позитивна роль в історії аграрних реформ виконана. Вони значною мірою забезпечили трудову зайнятість селян і виконали функцію своєрідного буфера в умовах безробіття. Але з іншого боку, така зайнятість «приховує» безробіття. Фермерство теж має свої беззаперечні переваги, однак його роль у виробництві валової продукції поки що незначна, що зумовлено рядом таких чинників, як кадрове забезпечення, диспаритет цін, низькі доходи, дорогі кредити, недостатня допомога держави. Щодо сектору малого підприємництва на селі, то він є невід'ємним елементом розвинутої ринкової економіки, важливим чинником розвитку інноваційних технологій та розбудови соціальної інфраструктури сільських територій.

Література.

1. Саблук П.Т., Месель-Веселяк В.Я. Аграрна реформа в Україні// Економіка АПК.- 2009.-№12.-С.- 3-13.
2. Онисько С.М. Соціально-економічні умови функціонування особистих селянських господарств// Економіка АПК.- 2009.- №12.-С.104-109.
3. Васильєв Л.М. Місце і роль фермерських господарств у сучасній економічній системі й аграрній сфері // Держава і регіони. Серія: Економіка і підприємництво. - 2009.-№1.-С.30-32.
4. Збарський В.К., Канінський М.П. Тенденції розвитку малого підприємництва // Економіка АПК.- 2009.- №8.-С.50-54.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Тяннікова К.П.

Науковий керівник: Березюк С.В., к.е.н., доцент

В статті розглянуто соціально-економічну сутність кадрової політики підприємства як передумову ефективного господарювання. Розглянуто основні її характеристики.

Постановка проблеми. Становлення ринкової економіки спричинило зміну парадигми управління аграрним виробництвом, обумовило перехід від принципів бюрократичного, адміністративно-командного керівництва до раціональних засад організації управлінського процесу. Передумовою якості управлінського процесу є його націленість на певні довгострокові орієнтири, які визначені на рівні стратегічного бачення ситуації керівниками організації та сформульовані в межах політики організаційного розвитку тощо.

Кадрова політика як вагома складова політики організаційного розвитку значною мірою визначає дієвість інших політик. В загальному вигляді вона є генеральною лінією кадрової роботи, яка реалізується в